

ชุมชนพหุศาสนากับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พระใบฎีกาัชวาลย์ อริยเมธี (วนาเฉลิมมาศ)¹, พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม², ประทีป พิษทองกลาง^{3*}
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา^{1, 2},
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา³

The Religious Pluralistic Communities with Peaceful Coexistence in

Changklan Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province

Phrabaidhika Chaatchawan Ariyamedhi¹, Phrakhrusamu Thanachot Ciradhammo²,

Prateep Peuchthonglang^{3*}

Doctor of Philosophy Program in Buddhism and Philosophy,

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus^{1, 2},

Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna³

Article Info

Vol. 1 No. 3 (Sep-Dec 2021)

Academic Article

Article History:

Received 03 Jul 2021;

Revised 28 Sep 2021;

Accepted 07 Oct 2021

คำสำคัญ:

ชุมชนพหุศาสนา;

การอยู่ร่วมกัน;

สันติสุข;

ตำบลช้างคลาน

Corresponding Author,

E-mail: [chaijaipra](mailto:chaijaipra@rmutl.ac.th)

[@rmutl.ac.th*](mailto:chaijaipra@rmutl.ac.th)

บทคัดย่อ

สังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและเป็นสังคมแห่งการแข่งขันอย่างไม่มีสิ้นสุด ขณะที่ความเชื่อทางศาสนาเป็นความเจริญภายในที่ช่วยขัดเกลาคนในสังคมให้มีจิตใจที่งดงาม สร้างความสมดุลระหว่างความงามทางจิตใจกับความเจริญทางเทคโนโลยี ความเชื่อทางศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติสุขภายในแก่สังคม โดยเฉพาะชุมชนพหุศาสนาในตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่อยู่ร่วมกันอย่างสมัคสมานสามัคคีเรื่อยมา ในบทความนี้ได้ศึกษาบริบทความเป็นชุมชนพหุศาสนาในชุมชนดังกล่าว รวมถึงหลักคำสอนของแต่ละศาสนาที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ วัฒนธรรมประเพณีของความเป็นพหุศาสนา และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพหุศาสนาที่ก่อให้เกิดสันติอย่างแท้จริง องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) ด้านบริบทที่แตกต่างแต่ไม่แตกแยก เป็นเพราะวัฒนธรรมล้านนาที่เข้มแข็งจึงกลายเป็นชุมชนพหุศาสนาที่อยู่ร่วมกัน ภายใต้วัฒนธรรมหลัก คือ วิถีชีวิตของชาวล้านนา 2) ด้านคำสอนที่มุ่งเน้นความเป็นหนึ่งเดียวในด้านสันติสุข สิ่งที่ทำให้ชุมชนกลายเป็นพหุศาสนาที่มีหลักการเป็นหนึ่งเดียว คือ หลักคำสอนด้านความสงบสุขในชุมชนร่วมกันเป็นที่ตั้ง 3) ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่หลอมรวมชุมชนให้กลมกลืนอย่างสันติ คือ การยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีของตนอย่างเคร่งครัดและสอดคล้องกับวัฒนธรรมล้านนา

Keywords:

Religious Pluralistic

Community;

Coexistence;

Peace;

Abstract

The current society grows up with technology and it is a society of endless competition. While religious beliefs are an internal development that aids in the refinement of people's minds and the creation of a balance between spiritual beauty and technological

Changklan Sub-district

advancement. Religious beliefs is the important roles in creating inner peace in society, especially, the religious pluralistic community in Chang Klan Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province which stays together in harmony. In this article it aims to study the context of such a religious pluralistic community, including the doctrines of each religion promoted peaceful coexistence, cultural traditions of religious pluralism, and public participation of religious pluralistic community led to true peace. The body of knowledge from this study has three aspects: 1) context is different but not divisive because of the strong Lanna culture, it becomes a religious pluralistic community which coexists under the main culture, that is the way of life of Lanna people; 2) doctrines focus on unity in peace, the thing that makes community became a religious pluralism in the same principle is that the doctrines of peace-based community; and 3) cultural traditions that involved the community to harmonize peacefully are that an adherence to their own culture strictly and accordance with the Lanna culture.

บทนำ

การศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุศาสนาที่มีหลักการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุศาสนาและชุมชนพหุศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นการศึกษาที่เน้นการทำความเข้าใจในความหลากหลาย และความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ภายใต้ความหลากหลายหรือความแตกต่างทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมบนหลักธรรมคำสอน ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและวิถีชีวิตพื้นฐาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของการยอมรับสิทธิเสรีภาพในบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนในสังคมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการมีอคติหรือความลำเอียงทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม (พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และอาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรود, 2563) ในประเทศไทยมีชุมชนที่มีลักษณะที่มีความเป็นสังคมพหุศาสนาอยู่ทั่วทุกภูมิภาคที่มีการอยู่ร่วมกันของประชาชนที่นับถือศาสนาต่างกันอย่างสันติสุข ชุมชนในตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนพหุศาสนาที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในการที่จะเป็นกรณีศึกษาในการเป็นแบบอย่างของการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุศาสนาอย่างสันติสุข

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุศาสนาในกรณีชุมชนตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประกอบด้วยชุมชนของชาวพุทธ ชาวคริสต์และอิสลามในภาคเหนือ มีทุนทางสังคมเป็นปัจจัยสนับสนุนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยไม่มี ความขัดแย้งกันทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมในการดำรงอยู่ในสังคมที่เป็นชุมชนเดียวกัน นคร จันทรา และคณะ (2563) ได้กล่าวว่า การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทยพบว่า การทำความเข้าใจระหว่างศาสนามีปัญหาและอุปสรรค 2 อย่าง คือ 1) อคติกับอุปทาน และ 2) กิเลส กาม เภยริดี ทั้งสองอย่างเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำความเข้าใจกันระหว่างศาสนาโดยตรงที่จะต้องทำลายลงและสร้างสันติสุขระดับบุคคลและระดับสังคม ในส่วนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หลักสัมมาทิฐิและหลักเมตตาธรรมเป็นหลักธรรมที่สร้างความเข้าใจระหว่างศาสนาและสร้างสันติสุขในการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาในสังคมพหุศาสนาในไทย พระครูโสภณพุทธศาสตร์ และพระ

มหาสุทิตย์ อาภากร (2562) ได้ให้ทรรศนะว่า การสื่อความหมายอัตลักษณ์ทางศาสนาของบุคคลในพื้นที่ การสื่อสารในพื้นที่สาธารณะนั้นมีความซับซ้อน เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในการนับถือทางศาสนา ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งจะต้องมีพื้นที่ร่วม (Collective Space) ที่ยอมรับในความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางศาสนาในบริบทของสังคม และต้องเป็นพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้อัตลักษณ์ที่แตกต่างนั้นสามารถแลกเปลี่ยนแบ่งปันซึ่งกันและกันได้อย่างเท่าเทียมกัน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2556) กล่าวว่า สังคมพหุวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ ลักษณะความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ คือ ต่างคนต่างมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่แตกต่างกัน การมีแนวคิดลักษณะนี้จะช่วยให้คนในสังคมลดการถูกเหยียดหยามกันทางวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่างและการให้ความเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน

สังคมพหุศาสนาและวัฒนธรรมได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักปกครอง และนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามาในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาในการหาประเด็นแก้ไขปัญหาก็เกิดสันติสุข สมานฉันท์ในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรื่องสังคมพหุศาสนาและวัฒนธรรมเป็นประเด็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจน เพราะสังคมพหุศาสนาวัฒนธรรมมีความสลับซับซ้อนและอาจจะเป็นแหล่งบ่มเพาะปัญหาความขัดแย้งหรือความรุนแรงทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมได้ ถ้าไม่มีการศึกษาซึ่งกันและกันในการทำความเข้าใจกันอย่างชัดเจนและมีการทำความเข้าใจให้ถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเข้าใจซึ่งกันและกันในการทำความเข้าใจกันอย่างชัดเจนและถูกต้องในชุมชน หลักการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชนกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของชุมชน สังคมประเทศชาติอย่างสันติสุข

บทความนี้ได้นำเสนอความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เป็นการศึกษาชุมชนพหุศาสนาเพื่อให้ได้หลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมระหว่างชาวพุทธ ชาวคริสต์และชาวมุสลิมในเขตชุมชนตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างรอบด้าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการสร้างสันติสุข สมานฉันท์ระหว่างคนในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมต่อไป

เนื้อเรื่อง

บริบทความเป็นชุมชนพหุศาสนา

ชุมชนชาวพุทธ ชุมชนชาวคริสต์และชุมชนชาวมุสลิมในตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีบริบท สภาพแวดล้อม และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่รายล้อมอยู่ในชุมชนที่มีความหลากหลายกระทั่งเกิดชุมชนพหุศาสนาที่ประกอบไปด้วยชาวพุทธ ชาวคริสต์ ชาวมุสลิมมาตั้งแต่อดีต จนกลายมาเป็นชุมชนพหุศาสนาในทุกวันนี้ที่ดำเนินอย่างปกติสุข ดังนี้

1. ชุมชนชาวพุทธ

ตำบลช้างคลานเป็นชุมชนชาวพุทธดั้งเดิมมาตั้งแต่อดีต มีวัดและโบราณสถานที่มีชื่อเสียงซึ่งสร้างมาหลายร้อยปี กลุ่มคนรุ่นก่อนได้ดำรงชีวิตและรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของล้านนาไว้เป็นจุดเด่น ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และคุณค่าของสังคมโดยสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี (จิราภรณ์ เชื้อพรวน, 2563) และอีกหลากหลายที่ศาสนิกชนปฏิบัติต่อกันมาในการเป็นศูนย์รวมของความเป็นชาวพุทธที่เกิดขึ้นในวัดทั้งหมด 9 วัด และ 1 พุทธสถาน ดังนี้

ภาพที่ 1 วัดไชยมงคลที่ใกล้บริเวณโบสถ์คริสต์และมัสยิดที่สุด ถ่ายเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2564

1) วัดบุพพารามหรือวัดเม็งมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัดอุปปา สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 2039 อายุประมาณ 500 ปี 2) วัดช่างฆ้อง สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 1900 อายุประมาณ 600 ปี 3) วัดชัยมงคล ไม่ทราบปีที่สร้างแน่ชัด แต่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ครั้นสมัยรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสเมืองเชียงใหม่ วัดไชยมงคลได้เป็นท่าเทียบเรือเสด็จเพราะตั้งอยู่ติดแม่น้ำปิง 4) วัดพันตองหรือวัดพระงาม สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 2000 อายุประมาณ 500 ปี 5) วัดลอยเคราะห์หรือวัดร้อยข้อ (วัดฮ้อยข้อ) สร้างสมัยพระเจ้ากือนา ราชวงศ์มังราย อายุประมาณ 600 ปี 6) วัดหัวฝายหรือวัดศรีทรายมูล สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 2130 อายุประมาณ 400 ปี 7) วัดอุปกุศ สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 2300 อายุประมาณ 200 ปี 8) วัดมหาวัน สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 2068 อายุประมาณ 400 ปี 9) วัดศรีดอนไชยหรืออีกนามเดิม คือ วัดปากกล้วย (ร้าง) สร้างเมื่อสมัยใดไม่มีระบุที่แน่ชัด เคยเป็นวัดที่พระโพธิ์รังสีมารชีสะ อดีตเจ้าคณะเชียงใหม่และครูบาศรีวิไชยสมัยต้องอิทธิกรณบ้านเมืองมาจำพรรษา สันนิษฐานว่า สร้างมาแล้วหลายร้อยปี 10) พุทธสถานเชียงใหม่ สร้างเมื่อราวปี พ.ศ. 2501 อายุ 63 ปี

2. ชุมชนชาวคริสต์

ชุมชนตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีโบสถ์คริสต์และโรงเรียนคริสต์ แม้กระทั่งสถานที่ราชการของนานาประเทศที่นับถือคริสต์ซึ่งตั้งอยู่เป็นเวลานาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในปี ค.ศ. 1567 (พ.ศ. 2210) ตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชและมีบทบาทอย่างสูงในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ส่วนนิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาเผยแพร่ศาสนาในปี ค.ศ. 1828 (พ.ศ. 2371) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยศาสนาจารย์คาร์ล กุตสลาฟ ชาวเยอรมัน และศาสนาจารย์เจคอบ ทอมลิน ชาวอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1828 (พ.ศ. 2371) โดยมีพันธกิจ คือ การเผยแผ่คำสอนของพระเยซูคริสต์แก่ชนพื้นเมือง เพื่อความเจริญรุ่งเรืองเช่นเดียวกันกับผู้คนในชาติตะวันตก หลักการสำคัญของพันธกิจมี 3 ประการ คือ การประกาศข่าวประเสริฐของพระเยซูคริสต์ (Evangelism) การศึกษา (Education) และการบริการทางการแพทย์ (Medical Services) (Speer, 1987)

นิกายโปรเตสแตนต์จึงมีบทบาทสำคัญในการเปิดโลกวิทยาการสมัยใหม่ในสังคมไทย โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแบบตะวันตกเกิดขึ้นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1838 (พ.ศ. 2381) ได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับชาวจีน ต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับชาวไทยในปี ค.ศ. 1845 (พ.ศ. 2388) ศาสนาจารย์เจสซี แคลเวล ได้เป็นพระอาจารย์ถวายการสอนภาษาอังกฤษแก่เจ้าฟ้ามงกุฎ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ขณะผนวช ณ วัดบวรนิเวศวรวิหาร (บริดลีย์, 2529)

การเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในล้านนาเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 4 ภายใต้การปกครองจากสยาม สำหรับเมืองเชียงใหม่ในขณะนั้นปกครองโดยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าเมืองเชียงใหม่ในยุคนั้นจำเป็นต้องเดินทางไปกรุงเทพฯ ทุก 3 ปี เพื่อถวายเครื่องราชบรรณาการแด่พระเจ้าแผ่นดินกรุงเทพฯ และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองในกรุงเทพฯ อยู่เสมอ จนได้รู้จักคุ้นเคยกับหมอบรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ที่มีความสามารถโดยเฉพาะการปลูกฝิ่น เป็นผลให้เจ้าหลวงเชียงใหม่อนุญาตให้มีมิชชันนารีเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในเชียงใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาของชาวตะวันตกที่จะนำมาพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เจริญขึ้น (ปรเมศวร์ ชะรอยนุช และกรรณิการ์ สัจจุกล, 2557)

ในปี ค.ศ. 1867 (พ.ศ. 2410) คณะมิชชันนารีที่ได้รับอนุญาตให้เผยแผ่ศาสนาในเชียงใหม่โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การศึกษาเพื่อจัดตั้งโรงเรียน การแพทย์เพื่อรักษาคนป่วย โดยการนำของเดเนียล แมคกิลวารี (Daniel McGilvary) และคณะ ชาวบ้านที่ทราบข่าวมาขอรับการรักษาเป็นจำนวนมาก จนมีเสียงลือลือว่า ยาฝรั่งรักษาอาการเจ็บไข้ได้ชะงัดนัก และในปี ค.ศ. 1868 (พ.ศ. 2411) ก่อนวันที่จะเกิดสุริยุปราคา เดเนียล แมคกิลวารี ได้บอกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเป็นว่า กฎธรรมชาติของพระเป็นเจ้าที่สามารถทำนายและพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผล เมื่อถึงวันดังกล่าว เหตุการณ์สุริยุปราคาเกิดขึ้นจริงตามที่เดเนียล แมคกิลวารีคำนวณไว้ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ต่างจากความเชื่อเดิมของชาวบ้านที่เชื่อว่า ราหูได้กลืนกินพระอาทิตย์ ทำให้หนานอินตะเกิดความเลื่อมใสอย่างมาก

ในปี ค.ศ. 1869 (พ.ศ. 2412) หนานอินตะได้เข้าพิธีบัพติศมา (Baptism) หรือพิธีรับเข้าเป็นคริสต์ศาสนิกชนเป็นคนแรกในล้านนา และมีอีก 4 คน ที่เข้าพิธีในวันเดียวกัน คือ น้อยสุริยะ นายบุญมา แสนยาวิชัย และหนานชัย ตลอดจนลูกชายอีก 2 คน ของหนานอินตะ เจ้าหลวงเชียงใหม่จึงเริ่มไม่พอพระทัยคนที่หันไปเข้ารีตเพราะส่งผลกระทบต่อระเบียบในสังคม ทั้งการควบคุมกำลังคนและวัฒนธรรมล้านนา การเปลี่ยนศาสนาจึงเสมือนเป็นกบฏต่อแผ่นดิน ในปีเดียวกันน้อยสุริยะกับหนานชัยถูกประหารชีวิตโดยพญาสามล้านเทพสิน การประกาศศาสนาจึงหยุดชะงักชั่วคราว (ชัยยศ ชัยนิลพันธ์, 2553)

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีพระบรมราชโองการให้เสรีภาพทางศาสนา มีพระบรมราชวินิจฉัยว่า การศาสนาไม่ใช่เรื่องขัดขวางงานราชการแผ่นดิน ประชาชนจะนับถือศาสนาใดก็ได้โดยห้ามนายในสังกัดขัดขวางเว้นแต่เป็นเรื่องการสงคราม ส่งผลให้การเผยแผ่ของคณะมิชชันนารีขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1879 (พ.ศ. 2422) ภรรยาของศาสนาจารย์เดเนียล แมคกิลวารีได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นมีชื่อว่า โรงเรียนสตรีอเมริกัน (American Girls School) และในปี ค.ศ. 1909 (พ.ศ. 2452) โรงเรียนสตรีอเมริกันได้รับพระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ชื่อว่า โรงเรียนพระราชายา และได้รับความนิยมมีความเจริญและขยายตัวมากขึ้น จึงได้ขยายออกมาจัดตั้งขึ้นใหม่และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนดาราวิทยาลัย ตามที่ได้รับประทานนามจากเจ้าดารารัศมี (ถนอม ปินตา และประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2547)

ส่วนโรงเรียนชายได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1887 (พ.ศ. 2430) โดยศาสนาจารย์เดวิด จี คอลลินส์ เรียกว่า Chiangmai Boy's School ต่อมาในปี ค.ศ. 1906 (พ.ศ. 2449) ได้ขยายจัดตั้งสถานที่เรียนแห่งใหม่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จทรงวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 1906 (พ.ศ. 2448) และพระราชทานนามว่า โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย (The Prince Royal's College) (โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, 2549)

ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกซึ่งได้เข้ามาเผยแผ่ในเขตภาคเหนือราวปี ค.ศ. 1843 (พ.ศ. 2386) แต่ไม่สำเร็จ จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474) นักบวชออร์ซ มิราเบล และนักบวชนิโกเลา เริ่มเข้ามาเผยแผ่ธรรมในเชียงใหม่อย่างสมบูรณ์อีกครั้ง ในช่วงแรกบางครั้งการเผยแผ่ระหว่างนิกายโปแตสแตนต์กับนิกายโรมันคาทอลิกเป็นไปอย่างรุนแรงในแข่งขันกัน แต่ก็สามารถตกลงกันได้อย่างรวดเร็ว จนนักบวชทั้งสองเห็น

ตรงกันว่า การเผยแผ่พระวรสารจะต้องเริ่มต้นมาจากโรงเรียน หลังจากนั้น 1 ปี ทั้งสองนิกายเริ่มดำเนินการจัดตั้งวิทยาลัยสำหรับเด็กหญิง คือ โรงเรียนเรยีนา และวิทยาลัยอีกแห่งหนึ่งสำหรับเด็กชาย คือ โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย ทั้งสองแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นที่เชียงใหม่ (ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2562) ต่อมาไม่นานนักบวชทั้งสองนิกายต้องการจัดตั้งโรงเรียนของวัดขึ้นอีก โดยรับเด็กนักเรียนที่เป็นลูกหลานของคริสตัง คือ โรงเรียนพระหฤทัยในปัจจุบัน ซึ่งทำให้เกิดความหวังที่จะชักจูงคนต่างศาสนาให้มาเป็นคริสตังได้มายาวนานจนถึงปัจจุบัน

ดังประวัติความเป็นมาของศาสนาคริสต์ที่เข้ามาเผยแผ่ในจังหวัดเชียงใหม่มี 2 นิกายหลัก คือ นิกายโปแตสแตนต์และนิกายโรมันคาทอลิก ทั้งสองนิกายต่างมีบทบาทในสังคมจังหวัดเชียงใหม่อย่างกว้างขวางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นิกายโปแตสแตนต์มีบทบาทมั่นคงและยาวนานจนถึงปัจจุบันผ่านสถาบันการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยพายัพ โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โรงเรียนดาราวิทยาลัย และโรงพยาบาลแมคคอมมิค ส่วนนิกายโรมันคาทอลิกมีบทบาทผ่านโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัยทั้งสองแห่ง โรงเรียนเรยีนา โรงเรียนพระหฤทัย และโบสถ์พระหฤทัยที่สง่างามใหญ่โต เป็นศูนย์รวมของศาสนิกนิกายโรมันคาทอลิกที่สำคัญของภาคเหนือ ซึ่งที่ตั้งและศูนย์รวมที่มั่นคงทั้งโบสถ์และสถานศึกษาของนิกายโรมันคาทอลิกเกือบทั้งหมดที่กล่าวอยู่ในพื้นที่ตำบลช้างคลาน

ภาพที่ 2 อาสนพระหฤทัย (ซ้าย) และชุมชนคริสต (ขวา) ถ่ายเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2564

3. ชุมชนชาวอิสลาม

ศาสนาอิสลามในไทยมีมาตั้งแต่เริ่มประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย โดยการเข้ามาในฐานะพ่อค้าหรือทางการทูต ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ กลุ่มที่มาจากอาหรับเปอร์เซียที่เข้ามาเมืองหลวงโดยตรง ในสมัยอยุธยาเป็นหลักฐานว่า ชาวมุสลิมเข้ามาตั้งเมืองเป็นหลักแหล่ง โดยถูกเรียกว่า แวกเทศ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตั้งแต่สะพานประตูจันทวันตกของกรุงศรีอยุธยาไปจนถึงหลังวัดนางมุก ส่วนที่มาจากมลายูเรียกว่า แวกตานี ตั้งบ้านเรือนอยู่ทางคลองตะเคียนใต้ และที่มาจากอินโดนีเซียซึ่งคนไทยเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มมาจากเกาะมากาซา นอกจากนี้ ยังมีมุสลิมเชื้อสายเขมรหรือที่เรียกกันว่า แวกจาม คนเหล่านี้มีฝีมือในด้านทอผ้าเป็นที่เลื่องลือ มุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียหรืออิหร่านเข้ามาพำนักในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกว่าส่วนใหญ่เป็นพ่อค้า ไม่ได้มีจุดหมายมาเพื่อเผยแผ่ศาสนา คนเหล่านี้ทำการค้าขายเรื่อยมาจนมีโอกาสได้ทำงานในราชสำนัก ตำแหน่งสูงและเป็นต้นราชสกุลสำคัญที่ทำคุณประโยชน์ให้ชาติบ้านเมือง มักประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับราชการทหารกันบ้างประปราย และยังมีมุสลิมเชื้อสายอินเดียและปากีสถานเข้ามาประกอบการค้าทางทะเลตั้งแต่สมัยอยุธยา และได้ตั้งรกรากอยู่แถวปากลัด จังหวัดสมุทรปราการในปัจจุบัน บางสายก็มาพำนักอยู่แถวประตูเมืองกรุงเทพฯ แถบสะพานช้างโรงสี แถวราชวงศ์ วัดสัมพันธวงศ์ ซึ่งส่วนใหญ่

จะนับถือศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์ มุสลิมเชื้อสายปากีสถานมีกระจายอยู่ทั่วทั้งประเทศ แต่เดิมมีอาชีพคู้สัตว์ภายหลังประกอบธุรกิจกันมากขึ้น ส่วนใหญ่มีฐานะดีเพราะขยันขันแข็ง กล้าได้กล้าเสีย มุสลิมเหล่านี้มีบทบาทและมีความเป็นคนไทยอยู่พอสมควร (ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ และคณะ, 2539)

ภาพที่ 3 มัสยิดช้างคลาน (ซ้าย) และชุมชนอิสลาม (ขวา) ถ่ายเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2564

จังหวัดเชียงใหม่เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีชาวมุสลิมอาศัยอยู่มานาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการหลอมรวมระหว่างวัฒนธรรมและความเชื่อแบบมุสลิมกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนล้านนาที่มีการอยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตดังเช่นคนล้านนา จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนช้างคลานจากงานเรื่อง Islamic Identity in Chiangmai City: A Historical and Structural Comparison of Two Communities ของ Suthep Sunthornpasuch ที่จำแนกประวัติศาสตร์มุสลิมชุมชนช้างคลานไว้ 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงการอพยพเข้ามาในภาคเหนือของประเทศไทยของมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ ช่วงการเข้ามาของอูสมาน อาลี เมยานี และช่วงยุคปัจจุบัน (สมักร กอเข็ม, 2550) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การอพยพเข้ามาในภาคเหนือของมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ ในพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ เริ่มมีในราวปี พ.ศ. 2413 มุสลิมเชื้อสายบังคลาเทศเป็นกลุ่มแรกที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มที่สองเป็นมุสลิมเชื้อสายปาตานีที่มาจากพื้นที่ประเทศอัฟกานิสถาน ปากีสถาน และพม่าในปัจจุบัน กลุ่มที่สามเป็นมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ที่อพยพเข้ามาจากพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยและมุสลิมชาวไทยที่ย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ดั้งเดิม รวมถึงมุสลิมจีนที่อพยพมาจากพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศจีนบริเวณมณฑลยูนนาน

เส้นทางหลักที่มุสลิมเชื้อสายบังคลาเทศหรือเบงกาลีอพยพเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่แบ่งเป็น 4 เส้นทาง โดยเส้นทางที่เก่าแก่และสำคัญที่สุด คือ เส้นทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เส้นทางที่สองและเส้นทางที่สามเป็นเส้นทางสายเดียวกันเชื่อมต่อกัน แต่เป็นคนละจังหวัด คือ เส้นทางอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเส้นทางอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เส้นทางที่สี่เส้นทางอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

รูปแบบการอพยพของมุสลิมส่วนมากเป็นผู้ชาย โดยเดินทางมาเพียงคนเดียวหรือเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 2 คนต่อกลุ่ม ในช่วงแรกจะเข้ามาทำงานตามเมืองต่าง ๆ ที่อยู่บนเส้นทางไปเชียงใหม่แล้วค่อย ๆ อพยพขึ้นไปจนถึงเมืองที่เป็นจุดหมายปลายทาง หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการอพยพของกลุ่มคนจำนวนมากในช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ที่ชาวอินเดียอพยพมาจากพม่าหลังมีการก่อกบฏที่เกิดขึ้นในอินเดียในช่วงปี พ.ศ. 2403 และการบุกรุกพม่าของญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง รัฐบาลพม่ามีท่าทีปฏิบัติต่อชาวอินเดียและชาวมุสลิมพม่า โดยห้ามไม่ให้ชาวต่างชาติทำอาชีพเกี่ยวกับการค้าขาย ซึ่งในยุคดังกล่าวผู้ที่ถือสัดส่วนหลักในการประกอบอาชีพค้าขายส่วนใหญ่ในประเทศพม่า คือ ชาวอินเดียและชาวมุสลิมพม่า เมื่อถูกบังคับห้ามคนกลุ่มนี้

จึงจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด รวมทั้งแรงงานและร่างกายที่มีอยู่ ดันร่นต่อรองกับสังคมและวัฒนธรรมศูนย์กลางอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้ชาวอินเดียและชาวมุสลิมพม่าตัดสินใจอพยพออกจากพื้นที่เดิมไปที่อื่น ซึ่งเชียงใหม่เป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทาง (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2546)

ช่วงการเข้ามาของอุสมาน อาลี เมยาฮี ผู้ตั้งถิ่นฐานคนแรกของชุมชนข้างคลาน กลุ่มของชาวมุสลิมเชื้อสายเบงกาลีที่อพยพเข้ามาในเชียงใหม่เป็นกลุ่มแรก ซึ่งเดินทางมาพร้อมกับครอบครัวและพี่น้องของภรรยาที่นับถือพุทธ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแจ้งกะด้า ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวส่วนมากเป็นชาวไทยวนหรือชาวไทยล้านนาที่นับถือพระพุทธศาสนา เพียงไม่กี่ปีจำนวนของผู้อพยพชาวมุสลิมมีมากขึ้นอย่างรวดเร็วเกิดการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกันโดยไม่ต้องกระจัดกระจายหรือรอคอยการช่วยเหลือ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548) เมื่อจำนวนคนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พื้นที่เดิมซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดจึงทำให้ไม่สามารถรับรองผู้อพยพที่เข้ามาใหม่ได้ทั้งหมด และพื้นที่ดังกล่าวยังไม่สะดวกต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้ถูกรายล้อมไปด้วยชุมชนชาวพุทธ อุสมาน อาลี เมยาฮี จึงตัดสินใจหาพื้นที่ใหม่ที่เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานสร้างความชอบธรรมในการใช้พื้นที่และแสดงการดำรงอยู่ของกลุ่มตนเอง ดังนั้น ศาสนาจึงเป็นพลังทางสังคมอย่างหนึ่ง (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543) ที่อุสมาน อาลี เมยาฮี ใช้ในการรวมตัวกัน โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าเวียงเชียงใหม่ให้ไปตั้งถิ่นฐานบริเวณตำบลข้างคลานหรือชุมชนข้างคลานในปัจจุบัน

หลังจากการย้ายถิ่นฐานของผู้อพยพชาวมุสลิมมายังพื้นที่ใหม่บริเวณตำบลข้างคลาน จึงได้ร่วมกันสร้างมัสยิดแห่งแรกของชุมชนเพื่อแสดงความสัมพันธ์เชิงพื้นที่และเชิงสังคมในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2540) และเนื่องด้วยปัจจัยดังุดทางด้านเศรษฐกิจจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของประชากรจากพื้นที่อื่นมายังชุมชนข้างคลานมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมุสลิมจากอินเดีย ตะวันออก มุสลิมพม่า มุสลิมจีนและมุสลิมปาตาน โดยเฉพาะมุสลิมพม่าที่อพยพเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

หลักคำสอนพุทธศาสนาส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน

ทุกศาสนาล้วนสอนให้มนุษย์ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความสงบสุขและมีหลักธรรมคำสอนที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีของสังคม มีความสมัครสมานสามัคคีต่อกันตามหลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาที่เรียกว่า พุทธศาสนา ดังนี้

1. หลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในการหล่อหลอมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนรักสันติ รักอิสระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อกัน (พระมหานภดล ปุณณสุวฑฺฒโก, 2560) ได้แก่

1) สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับสงเคราะห์หรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่ (1) ทาน คือ การให้ แบ่งปัน เสียสละ เผื่อแผ่ (2) ปิยวาจา คือ การกล่าววาจาสุภาพ อ่อนหวาน (3) อตถจริยา คือ การกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น (4) สมานัตตตา คือ การวางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21 ข้อ 32: 50-51)

2) พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหมในทางปฏิบัติ หมายถึง คุณธรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งต้องมีประจำในอยู่ตลอดเวลา มี 4 ประการ ดังนี้ (1) เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข (2) กรุณา คือ ความสงสาร มีความปรารถนาช่วยผู้อื่นหรือสัตว์ที่ประสบความทุกข์ ให้พ้นทุกข์ (3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี (4) อุเบกขา คือ ความวางเฉยหรือความรู้สึกเป็นกลาง ๆ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสุขหรือความทุกข์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 192: 316-324)

3) สัปบุริสธรรม 7 หมายถึง หลักธรรมของคนดีหรือหลักธรรมของสัตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่ (1) ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (2) อัตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล (3) อตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน (4) มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (5) กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา (6) ปริสสัญญตา ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติ การปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสม (7) ปุคคลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 330: 333)

2. หลักคำสอนศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์มีหลักคำสอนที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งหล่อหลอมให้คริสต์ศาสนิกชนมีจิตเมตตา มีความรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ดังนี้ (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพิธีกรรม, ม.ป.ป.)

1) บัญญัติ 10 ประการ คือ (1) อย่ามีพระเป็นเจ้าอื่นนอกจากเรา (2) อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือกราบไหว้รูปเหล่านั้น (3) อย่าเอ๋ยพระนามของพระเป็นเจ้าโดยไม่สมเหตุ (4) จงถือวันอาทิตย์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ (5) จงนับถือบิดามารดา (6) อย่าฆ่าคน (7) อย่าผิดประเวณี (8) อย่าลักทรัพย์ (9) อย่าคิดมิชอบ (10) อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น (สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย, 2543)

2) หลักอาณาจักรพระเป็นเจ้า อาณาจักรพระเป็นเจ้ามีแต่ความสุข เป็นอาณาจักรแห่งความรักอย่างแท้จริง ศาสนาคริสต์จึงชื่อว่า เป็นศาสนาแห่งความรัก เพราะพระเยซูคริสต์ทรงสอนให้รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ให้รักแม้กระทั่งศัตรู อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงอาณาจักรพระเป็นเจ้าในคริสต์ศาสนา สามารถแบ่งเป็น 3 บุคคลที่แตกต่างกัน เรียกว่า หลักตรีเอกานุภาพ ได้แก่ (1) พระเป็นเจ้าหรือพระบิดา (2) พระเยซูหรือพระบุตร (3) พระจิตหรือดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ (สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย, 2543) ทั้งสามบุคคลนี้มีความเป็นเอกภาพหรือพระเป็นเจ้าที่รวมเป็นหนึ่งเดียว

3. หลักคำสอนศาสนาอิสลาม

ชาวมุสลิมทุกคนมีความรู้ในข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็นอย่างดี มีหลักปฏิบัติที่เคร่งครัดและรวมกลุ่มอย่างเป็นเอกภาพ ทั้งนี้ เป็นเพราะหลักคำสอนที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเฉพาะหลักคำสอนที่เป็นโครงสร้างสำคัญ 2 ประการ คือ

1) หลักศรัทธา 6 ประการ ได้แก่ (1) ศรัทธาในอัลลอฮ์เพียงองค์เดียว (2) ศรัทธาในเทพบิรวารหรือเทวทูต (3) ศรัทธาในพระคัมภีร์กุรอ่าน (4) ศรัทธาต่อศาสนทูต (5) ศรัทธาในวันสิ้นสุดโลก (6) ศรัทธาต่อกฎสภาพการณ์ของอัลลอฮ์

2) หลักปฏิบัติตามศรัทธา 5 ประการ ได้แก่ (1) การปฏิญาณตน หมายถึง การปฏิญาณตนด้วยความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และท่านนบีมุฮัมมัดที่เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ (2) การนมาซหรือละหมาด หมายถึง การแสดงความเคารพต่อพระเป็นเจ้าทั้งกาย วาจา ใจ (3) การบริจาคซะกาต หมายถึง การจ่ายทานจากผู้มีทรัพย์สิน คนผู้มีสิทธิรับซะกาต คือ คนอนาถา คนขัดสนและผู้เข้ารับอิสลาม (4) การถือศีลอด หมายถึง การละเว้นจากการบริโภคอาหาร น้ำ ทำใจให้สงบ ปฏิบัติตั้งแต่แสงอาทิตย์ขึ้นจนแสงอาทิตย์ลับขอบฟ้า หลังจากนั้นจึงบริโภคได้ปกติตลอดคืน การถือศีลอดโดยทั่วไปเรียกว่า ถือบวช (5) การทำพิธีฮัจญ์ คือ การเดินทางไปแสวงบุญที่เมืองมักกะฮ์ (ยูซุฟ นิมะ และสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ, 2551)

วัฒนธรรมประเพณีของความเป็นพหุศาสนา

วัฒนธรรมประเพณีของความเป็นพหุศาสนา คือ ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในแต่ละศาสนาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบมา หากผู้ใดฝ่าฝืนมักถูกตำหนิหรือไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ลักษณะวัฒนธรรมประเพณีของความเป็นพหุศาสนามีทั้งความกลมกลืนเป็นอย่างเดียวกัน

และผิดแปลกกันไปบ้าง ตามความนิยมแต่ละท้องถิ่นและศาสนาที่มีความหลากหลาย แต่โดยมากมีจุดประสงค์และวิธีการปฏิบัติเป็นอันหนึ่งเดียวกัน จะมีเฉพาะส่วนปลีกย่อยที่แต่งเติมหรือตัดทอนเพื่อให้มีความเกี่ยวข้องกับความคิดดั้งเดิมในแต่ละท้องถิ่น (สุพัตรา สุภาพ, 2553) อย่างไรก็ตาม เมื่อจำแนกลักษณะของวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละศาสนา สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธ

สำหรับชาวพุทธแล้วประเพณีวัฒนธรรมไทยมักมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาและบางพิธีจะมีความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติมายาวนาน ดังตัวอย่างพิธีกรรมและวันสำคัญต่อไปนี้ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

1) ประเพณีในวันวิสาขบูชา หรือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ซึ่งเป็นวันประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ชาวพุทธจะทำบุญตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนาตอนเช้า ครั้นตอนย่ำค่ำจะนำดอกไม้ ธูปเทียนเครื่องสักการะไปประกอบพิธีเวียนเทียนและฟังพระธรรมเทศนาที่วัด

2) ประเพณีในวันเข้าพรรษาหรือออกพรรษา ปฐมเหตุของการเกิดประเพณีวันเข้าพรรษาเป็นเพราะภิกษุฉัพพัคคีย์ (6 รูป) เทียวสัญจรไปมา เหยียบย่ำต้นกล้าในนาเสียหาย ประชาชนพากันติเตียน พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติเป็นธรรมเนียมให้ภิกษุอยู่จำพรรษา 3 เดือน นับแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงกลางเดือน 11 ห้ามมิให้ไปพักค้างคืน ณ ที่อื่น

วันเข้าพรรษาเป็นวันพิเศษในพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนจะมักเข้มงวดทำบุญกุศลยิ่งกว่าวันธรรมดา บางคนรักษาศีลอุโบสถตลอด 3 เดือน (ไตรมาส) ส่วนพระสงฆ์เมื่อใกล้ถึงวันเข้าพรรษาจะปิดกวาดเสนาสนะ ตั้งใจบำเพ็ญสมณธรรมให้ยิ่งขึ้น ในวันเข้าพรรษาจะประชุมกันในอุโบสถ ไหว้พระสวดมนต์ ทำสังฆกรรมเพื่ออธิษฐานพรรษาแล้วขอขมาต่อกันและกัน ในวันต่อไปจะนำดอกไม้ ธูป เทียนไปขอขมาพระเถระต่างวัดซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ

วันออกพรรษาพระสงฆ์จะทำพาวรรณาแทนการทำอุโบสถ คือ การเปิดโอกาสให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ และเมื่อออกพรรษาแล้วภิกษุจะไปค้างแรมที่ใดก็ได้ตามพุทธบัญญัติ สำหรับพุทธศาสนิกชนเมื่อวันออกพรรษาต่างพากันไปทำบุญตักบาตร รักษาศีล เจริญภาวนา ฟังเทศน์ตามวัดวาอารามต่าง ๆ

3) ประเพณีในพิธีทอดกฐิน คือ การทอดถวายผ้าซึ่งเย็บจากไม้สะดึง (แม้ปัจจุบันไม่ได้ใช้สะดึงแล้วก็ยังเรียกเหมือนเดิม จึงเป็นความหมายสำหรับพิธีทำบุญประจำปี) สำหรับช่วงเวลาของการทอดกฐินตามวินัยบัญญัติ คือ ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 รวมเป็นเวลา 1 เดือน

4) ประเพณีในวันมาฆบูชา หรือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต แปลว่าการประชุมที่ประกอบด้วยองค์ 4 คือ (1) พระสงฆ์จำนวน 1,250 รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย (2) ท่านเหล่านั้นอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น (เอหิภิกขุอุปสัมปทา) (3) ท่านเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์ทรงอภิญญา 6 (4) วันนั้นเป็นวันเพ็ญเสวยมาฆฤกษ์ (วันพระจันทร์เต็มดวงในเดือนมาฆะ) นอกจากนี้ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ในพรรษาสุดท้ายของพระพุทธเจ้า เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงปลงอายุสังขาร (ตกลงพระทัยที่จะปรินิพพาน) (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

2. วัฒนธรรมประเพณีของชาวคริสต์

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยมที่มีพื้นฐานมาจากชีวิตและการสอนของพระเยซู ผู้นำถือศาสนาคริสต์เรียกว่า คริสต์ศาสนิกชนหรือคริสตชน ซึ่งมีประเพณีและพิธีการตามแบบฉบับชาวคริสต์ ดังนี้ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

1) วันคริสต์มาส คือ วันเกิดของพระเยซูเจ้า ซึ่งมีการเฉลิมฉลองในวันที่ 25 ของเดือนธันวาคม เป็นการบูชามิสซาของพระคริสต์ การร่วมพิธีมิสซา (Missa) เป็นประเพณีสำคัญที่สุดที่ชาวคริสต์ถือปฏิบัติในวันคริสต์มาสและเป็นการอวยพรกันเนื่องในเทศกาลคริสต์มาส

2) วันขอบคุณพระเป็นเจ้า ในทุกวันพฤหัสบดีที่ 4 ของเดือนพฤศจิกายน เป็นวันขอบคุณและสรรเสริญพระเป็นเจ้า เพราะเชื่อว่า พระเป็นเจ้าได้อวยพรให้ตนมีความสุขกายและใจตลอดปีที่ผ่านมา วันนี้จึงเป็นวันสำคัญสำหรับครอบครัวที่จะอยู่รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน (ประยูร ศรีเจริญ, 2556)

3) พิธีกรรมทางศาสนาที่ถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามของศาสนาคริสต์ ดังนี้ (สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย, 2543)

(1) ศีลล้างบาปหรือศีลจุ่ม ผู้นับถือศาสนาคริสต์ทุกคนต้องผ่านพิธีศีลล้างบาป (นิกายโปรเตสแตนต์เรียกว่า ศีลจุ่ม) จึงจะเป็นชาวคริสต์ที่สมบูรณ์ จะรับได้ครั้งเดียวและไม่ต้องรับอีกตลอดชีวิต แม้จะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นแล้วภายหลังกลับมานับถือศาสนาคริสต์อีกครั้งก็ตาม คริสต์ศาสนาเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีบาปติดตัวมาตั้งแต่เกิดที่เรียกว่า บาปกำเนิด การล้างบาปทำได้โดยการนำรดที่หน้าผาก โดยให้กล่าวว่า ฉันล้างท่านในนามของพระบิดา พระบุตรและพระจิต

(2) ศีลกำลัง เป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงสัมพันธภาพระหว่างพระเป็นเจ้ากับมนุษย์ ผู้ให้ศีลกำลังจะมีตำแหน่งเป็นมุขนายก (Bishop) และผู้รับศีลต้องมีอายุระหว่าง 9-14 ปี มุขนายกจะเอามือทั้งสองวางที่ศีรษะของผู้รับศีล เจิมหน้าผากด้วยน้ำมันมะกอกเป็นรูปกางเขนและประกาศว่า ผู้รับศีลนั้นเป็นผู้ได้รับความรอดในนามของพระบิดา พระบุตรและพระจิต

(3) ศีลมหาสนิทหรือเรียกว่า มิสซา ในฝ่ายนิกายโปรเตสแตนต์ เป็นพิธีกรรมเพื่อน้อมจิตระลึกถึงการสิ้นพระชนม์ของพระเยซูบนไม้กางเขน ผู้ที่สมควรรับศีลนี้ต้องเป็นผู้ที่เชื่อหรือยอมรับว่า พระเยซูทรงสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขนแทนเขา เป็นการยอมรับร่วมกับฝ่ายจิตวิญญาณระหว่างพระเยซูกับชาวคริสต์ว่า พระเยซูมาสถิตอยู่ในกายตน

(4) ศีลแก้บาปหรืออภัยบาป เป็นพิธีที่ชาวคริสต์ที่สำนึกว่า ตนได้ทำบาปลงไปจะต้องไปหาบาทหลวงเพื่อสารภาพการทำความผิดนั้นและขออภัยโทษจากพระเป็นเจ้า บาทหลวงในฐานะผู้แทนของพระเป็นเจ้าจะเป็นผู้ยกบาปนั้นให้ แต่ต้องมีความสำนึกผิดอย่างจริงใจและกรรมนั้นจะหมดสิ้นด้วยการทำดี

(5) ศีลเจิมผู้ป่วย เป็นพิธีให้กำลังใจผู้ป่วย จะบรรเทาเบาบางหรือหายได้หากพระเป็นเจ้าทรงเห็นว่า จะเป็นประโยชน์แก่วิญญาณของผู้รับศีลนั้น โดยการเจิมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ตามร่างกายของผู้ป่วย

(6) ศีลบวชเป็นบาทหลวง เป็นพิธีที่อธิการโบสถ์ (Parish Priest) ทำให้แก่ผู้เข้าพิธีบวชเพื่อเป็นบาทหลวงในการทำหน้าที่ บำเพ็ญกรณียกิจแทนพระเยซูคริสต์เพื่อความเป็นสิริมงคลของพระเป็นเจ้าและเพื่อความรอดของวิญญาณ

(7) ศีลสมรส เป็นศีลซึ่งรวมชายหญิงคู่หนึ่งต่อหน้าพระเป็นเจ้า เพื่อจะได้สร้างครอบครัวชาวคริสต์ที่สมบูรณ์ต่อไป โดยคู่บ่าวสาวหมอบหน้าลงบนแท่นบูชา รับพรจากบาทหลวงผู้ทำพิธีประกาศความรักและความซื่อสัตย์ระหว่างตนให้พระเป็นเจ้าทรงทราบ (ประยูร ศรีเจริญ, 2556)

3. วัฒนธรรมประเพณีของชาวอิสลาม

อิสลามเป็นศาสนาที่มีประเพณีวัฒนธรรมสัมพันธ์กับหลักคำสอนของศาสนา ซึ่งคำสอนทางศาสนาได้เป็นบรรทัดฐานกำหนดวิถีชีวิตคนมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตายในลักษณะของกฎหมาย ดังนั้น ที่มาของวัฒนธรรมอิสลามจึงมาจากแหล่งสำคัญ 4 ประการ คือ 1) คัมภีร์อัลกุรอานหรือโองการของอัลลอฮ์ที่ทรงประทานมาให้ศาสนามุฮัมมัด 2) อัล-หะดีษ หรือคำบอกเล่าถึงคำสอนและจริยวัตรของศาสดามุฮัมมัด 3) อัล-อิญญะมาอ์ หรือ

ข้อวินิจฉัยที่สอดคล้องกันของปราชญ์มุสลิมในประเด็นทางกฎหมายอิสลามที่คัมภีร์อัลกุรอานและอัล-หะดีษ ไม่ได้ระบุไว้ชัดเจน 4) อัล-กียาส หรือการอนุมานเพื่อหาแนวทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบกับตัวบทกฎหมายที่ใกล้เคียงกัน (ยูซุฟ นิมะ และสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ, 2551)

มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้และไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติบางอย่างตามความพอใจของตน แม้ว่าสภาพภูมิประเทศตลอดจนสภาพของสังคมจะต่างกันอย่างไรก็ตาม เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ข้ออ้างหรือเหตุผล ประเพณีวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามได้กำหนดธรรมเนียมแห่งชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายจึงมีเป็นจำนวนไม่น้อย แต่ในที่นี้ขอกล่าวบางเรื่องที่สำคัญเท่านั้น (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554)

1) อะกีเกาะห์ หมายถึง การทำพิธีตัดผมหรือโกนผมแก่เด็กที่เกิดใหม่และตั้งชื่อให้เด็กนั้น เวลาที่เหมาะสม คือ เมื่อเด็กคลอดได้ 7 วัน สัตว์ที่ใช้ในการทำพิธี สำหรับเด็กผู้ชายให้เชือดแพะ 2 ตัว ถ้าเป็นเด็กผู้หญิงให้เชือดแพะ 1 ตัว เนื้อสัตว์ที่ถูกเชือดจะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ไว้รับประทานเอง 1 ส่วน ให้ญาติพี่น้อง 1 ส่วน และบริจาคให้คนยากจน 1 ส่วน

2) การเข้าสู่หนัต เป็นการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายที่ชายมุสลิมทุกคนต้องเข้าสู่หนัต จึงจะถือว่า เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ เพราะแม้แต่ศาสนาฮินดูยังมีบัญญัติและได้สั่งให้มุสลิมทุกคนปฏิบัติตาม

3) การเชือดกุรบัน คือ การเชือดสัตว์เป็นการพลีชีพสัตว์เพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ยากไร้และมิตรสหายเพื่อนำมาฉลองในวันอีดิลอัฎฮาหรือวันอีดิลใหญ่

4) การอาบน้ำละหมาด ก่อนการละหมาดมุสลิมทุกคนต้องชำระล้างร่างกายให้สะอาดด้วยน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์

5) การทำละหมาด เป็นศาสนกิจที่มุสลิมทุกคนต้องกระทำทุกวัน วันละ 5 เวลา ส่วนการละหมาดแบบรวมหรือละหมาดวันศุกร์ บังคับเฉพาะชายมุสลิมจะต้องไปรวมกันที่มัสยิด

6) การถือศีลอด เป็นทั้งวัฒนธรรมและศาสนกิจที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติเป็นเวลานานถึง 1 เดือน ในรอบ 1 ปี เป็นการฝึกความอดทนทางกาย วาจา ใจ ผู้ถือศีลอดทุกคนต้องงดเว้นอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงการร่วมสังวาส เว้นการทำความชั่วทางกาย วาจา ใจ นับตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นไปจนถึงพระอาทิตย์ตก

7) การประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นพิธีกรรมแสดงถึงความเป็นเอกภาพของประชาชาติมุสลิมที่มาร่วมชุมนุมกัน ณ อัลกะอ์บะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ในช่วงต้นเดือนที่ 12 ของศักราชอิสลาม ปีละครั้ง โดยเริ่มกระทำได้ตั้งแต่เดือน 10

8) พิธีศพ เมื่อชาวมุสลิมสิ้นชีวิต ญาติพี่น้องต้องรีบทำความสะอาดผู้ตายด้วยการอาบน้ำแล้วรัดอุจจาระ รวมทั้งสิ่งสกปรกอื่น ๆ ออกให้หมด ผู้อาบน้ำให้ผู้ตายควรเป็นเพศเดียวกัน และผู้อาบน้ำจะต้องไปอาบน้ำสุหนัตหลังจากที่อาบน้ำให้ผู้ตาย หากตายแบบปกติจะมีการละหมาดให้ เป็นการละหมาดขอพรให้ผู้ตาย โดยทุกคนจะต้องให้ความเคารพผู้ตาย (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535)

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพหุศาสนากับการสร้างสันติสุขในสังคม

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนพหุศาสนา หมายถึง การร่วมมือหรือแข่งขันของคนในชุมชนพหุศาสนา ทั้งที่มีส่วนได้ส่วนเสียและไม่มีในกระบวนการทุกขั้นตอนของโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ประทีป พิษทองกลาง และคณะ (2562) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันโดยมีประเพณีวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สิ่งเหล่านี้สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ จากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต เป็นการร่วมกันสร้างข้อปฏิบัติ ข้อห้ามและกฎระเบียบของชุมชนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับเดือน คำดี (2553) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปแบบที่ผู้รับการพัฒนาเข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา ร่วมกัน มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและทั่วถึงทุกคนในกลุ่มที่

อาศัยอยู่ในชุมชนพหุศาสนา การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่การดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิถีดำเนินงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แม้จะนับถือต่างศาสนากันก็ตาม สอดคล้องกับศิริพร เพ็งจันทร์ (2563) ที่เห็นว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการประเมิณผล หมายถึง ความเห็น ความชอบและความคาดหวัง มีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้ในทางที่ดี เพราะการมีส่วนร่วมในชุมชนของศาสนิกชนทุกศาสนาที่เรียกว่า ชุมชนพหุศาสนา จะนำไปสู่การพัฒนา สร้างความสามัคคีในชุมชนพหุศาสนาและนำไปสู่สันติสุขได้ เพราะการมีส่วนร่วมมีความสำคัญในฐานะดังต่อไปนี้ 1) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมจิตอาสา 2) เป็นการปกครอง การดูแล รักษา ปกป้อง ค้ำครองร่วมกันอย่างทั่วถึง เช่น การเลือกตั้งประธานชุมชน การเข้าร่วมคัดเลือกหรือเลือกกรรมการชุมชน การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครตำรวจบ้าน (อส.ตร.) 3) เป็นการเข้าร่วมในสถาบันการศึกษา ทั้งที่เป็นของพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เพราะมีกิจกรรมทำความเข้าใจในความเป็นพหุศาสนา ความเห็นอกเห็นใจอย่างมีตรไมตรี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการสร้างสันติให้แก่สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก มีความสามัคคีปรองดอง และร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้เจริญด้านจิตใจควบคู่กับความเจริญด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุคปัจจุบัน ดังที่พระครูมหาเจติยารักษ์ เข็มนาค และคณะ (2563) กล่าวว่า ปัญหาด้านสันติภาพในสังคมที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นทางความคิด วาจา กาย เกิดการขัดแย้งต่อต้านกัน เกิดเป็นความวุ่นวายในสังคมเล็ก ลูกหลานเป็นสังคมใหญ่ของชาติ แต่เมื่อสังคมมีศีลธรรมความขัดแย้งก็จะลดลง ดังนั้น การเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนจะช่วยให้สังคมเปี่ยมด้วยคุณธรรมที่ขจัดความขัดแย้งระหว่างกันได้ รวมถึงการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาและออกจากวัตถุนิยมก็จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาชุมชนพหุศาสนาในตำบลช้างคลานทำให้ทราบแนวคิดที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในประเด็นต่อไปนี้

1) ด้านบริบทที่แตกต่างแต่ไม่แตกแยก จะเห็นว่า ในตำบลช้างคลานมีความแตกต่างด้านความทางศาสนา แต่ความแตกต่างดังกล่าว ไม่ได้ทำให้ชุมชนแตกแยก สิ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดสันติอยู่ร่วมกันได้ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นเพราะวัฒนธรรมของล้านนาที่เข้มแข็ง จึงกลายเป็นชุมชนพหุศาสนาที่อยู่ร่วมกันได้ภายใต้วัฒนธรรมหลัก คือ วิถีชีวิตของชาวล้านนา

2) ด้านคำสอนที่มุ่งเน้นความเป็นหนึ่งเดียวในด้านสันติสุข ความจริงแล้ว แต่ละศาสนามีหลักคำสอนและหลักปฏิบัติเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดในความเชื่อของศาสนาตนเอง เช่น การบรรลุพระนิพพาน การอยู่ในสรวงสวรรค์กับโลกของพระเป็นเจ้า เมื่อมีอุดมการณ์ทางศาสนาที่ต่างกัน ศาสนิกทางศาสนาย่อมต่างกันไปด้วย แต่สิ่งที่ทำให้ชุมชนกลายเป็นพหุศาสนาที่มีหลักการเป็นหนึ่งเดียว นั่นคือ หลักคำสอนที่เน้นความสงบสุขในชุมชนร่วมกันเป็นที่ตั้ง

3) ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่หลอมรวมชุมชนให้กลมกลืน ชาวตำบลช้างคลานมีความเชื่อทางศาสนาที่เป็นเอกเทศหรือเฉพาะตนก็จริง แต่สิ่งที่หล่อหลอมให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คือ การยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีของตนอย่างเคร่งครัด แต่ก็สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมล้านนาทั่วไป เช่น การใช้ภาษาเดียวกัน อาหารรสชาติประจำถิ่น รวมถึงสภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมที่เป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและความเจริญทันสมัย สิ่งเหล่านี้กลายเป็นเครื่องหลอมรวมที่ลงตัวระหว่างความร่ำรวยทางศาสนาความเชื่อกับความนำสมัยทางโลกวัตถุ เมื่อทุกอย่างกลมกลืนกัน ความสงบสุขก็บังเกิดในชุมชนช้างคลาน

บทสรุป

ชุมชนในตำบลช้างคลานเป็นชุมชนพหุศาสนาที่ตั้งอยู่เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันหนาแน่นชุมชนหนึ่งที่มีความหลากหลายทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ชุมชนในตำบลช้างคลานเป็นชุมชนมุสลิมที่ก่อตั้งเป็นแห่งแรกในบรรดาชุมชนมุสลิมในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วยมุสลิม 3 กลุ่มเชื้อชาติ ได้แก่ มุสลิมเชื้อสายเอเชียใต้ (บังคลาเทศ ปากีสถาน อินเดีย) มุสลิมเชื้อสายจีน และมุสลิมเชื้อสายพม่า

ทั้งยังเป็นชุมชนที่เป็นศูนย์รวมของชาวคริสต์หลายชาติพันธุ์ที่มาอยู่ร่วมกัน เพราะเป็นที่ตั้งโบสถ์อาสนวิหารหทัยของชาวคริสต์ และสถานศึกษาที่ก่อตั้งโดยองค์กรมูลนิธิชาวคริสต์ที่มีชื่อเสียงอีก 3 แห่ง คือ โรงเรียนพระหทัยคอนแวนต์ โรงเรียนเรยีนาเชลี และโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมของชาวพุทธที่มีวัดตั้งรายล้อมอยู่มากมาย แต่ผู้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขในการเป็นชุมชนพหุศาสนา โดยมีศาสนสถานของตนเป็นศูนย์รวมจิตใจและปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อของตนเอง บนพื้นฐานความเข้าใจคนต่างศาสนาและยึดหลักธรรมคำสอนในแต่ละศาสนาเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ไม่เบียดเบียนกันจนกลายเป็นปัญหาทางศาสนา ทั้งยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่ดึงมาของศาสนิกชนแต่ละศาสนาและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างที่ปฏิบัติร่วมกันได้ ทั้งที่เป็นประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมของชาติในรูปแบบกิจกรรมทางสังคมหรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติตาม เพราะสิทธิหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ต้องรักษา ปกป้อง ค้ำครองร่วมกัน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการทำความเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจนและรอบด้าน จึงเป็นบ่อเกิดแห่งชุมชนสันติสุขในการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุศาสนาในตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *ความรู้ศาสนาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพิธีกรรม. (ม.ป.ป.). *บทภาวนาของคริสตชน ฉบับปรับปรุง 2010*. คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพิธีกรรม สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทย.
- จิราภรณ์ เชื้อพรวน. (2563). การท่องเที่ยวเชิงประเพณีงานบุญผะเหวดของบ้านไฮหย่อง อำเภอฝาง จังหวัดสกลนคร. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*. 3 (4), 138-149.
- ชัยยศ ชัยนิลพันธ์. (2553). หนานอินตะ ต้นตระกูลอินทพันธุ์ คริสเตียนไทยคนแรกของล้านนา. เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- เดือน คำดี. (2553). *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถนอม ปินตา และประสิทธิ์ พงศ์อุดม. (2547). งานพันธกิจการศึกษาของสภาคริสตจักรในประเทศไทย. ใน ชำนาญ แสงฉาย. (บรรณาธิการ). *70 ปีแห่งพระพร สภาคริสตจักรในประเทศไทย 1934-2004*. กรุงเทพมหานคร: สภาคริสตจักรในประเทศไทย.
- นคร จันทราช และคณะ. (2563). พุทธศาสนิกฯ: ปณิธานข้อที่ 2 การทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร*. 8 (5), 2029-2040.
- บริดเลย์, วิลเลียม แอล. (2529). *สยามแต่ปางก่อน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรเมศวร์ ชะรอยนุช และกรรณิการ์ สัจจุล. (2557). การศึกษาแนวคิดในการพัฒนามนุษย์ตามแนวคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 10 (2), 519-533.

- ประทีป พืชทองกลาง และคณะ. (2562). มีศีล จึงมีสันติภาพ: ถอดบทเรียนชุมชนสันติภาพจากยอดดอย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 7 (ฉบับเพิ่มเติม), 450-462.
- ประยุทธ์ ศรีเจริญ. (2556). *คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก*. กรุงเทพมหานคร: แผนกคริสตศาสนธรรม อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ.
- ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ และคณะ. (2539). *มุสลิมในประเทศไทย / ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. สายสกุล สุลต่านสุลัยมาน / ศรีศักร วลลิโคม. สายสกุล ท่านเอกะหมัด / สิริ ตั้งตรงจิตร / ประวัติศาสตร์ปัตตานีโบราณ / เสนีย์ มะดาเกาะกุล*. กรุงเทพมหานคร: โครงการหอสมุดกลางอิสลาม.
- ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. (2562). *ประวัติศาสตร์คริสต์ศาสนาในเชียงใหม่*. เชียงใหม่: ฝ่ายประวัติศาสตร์สภามิสชันนารีในประเทศไทย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2546). *อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- พระครูมหาเจติยารักษ์ เข็มนาถ และคณะ. (2563). รูปแบบการสร้างสันติภาพของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 8 (ฉบับเพิ่มเติม), 331-342.
- พระครูโสภณพุทธิศาสตร์ และพระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2562). อัตลักษณ์ทางศาสนา: รูปแบบการสื่อความหมายเพื่อสร้างสันติภาพ ของประชาคมอาเซียน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*. 6 (4), 1887-1912.
- พระมหานกต ปุณณสุวฑฒโก. (2560). *การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และอาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด. (2563). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยกรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร อุบลปริทัศน์*. 5 (3). 316-330.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 11, 21, 22*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยูซุฟ นิมะ และสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ. (2551). *การแพทย์และการดูแลสุขภาพที่สอดคล้องกับมุสลิม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ (สวรส.ภาคใต้) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ระบบฐานข้อมูลวัด. (ม.ป.ป.). *วัดในจังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2564, จาก <https://bit.ly/39tSmYK>
- โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย. (2549). *คำกราบบังคมทูลของ ดร. วิลเลียม แฮร์ริส ต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 1906*. ใน เสรินทร์ จิรคุปต์. (บรรณาธิการ). *อมตพจน์ในรอบ 120 ปี P.R.C.* เชียงใหม่: โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย.
- ศิริพร เพ็งจันทร์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิชุมชนทางทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่เกาะกลางบางทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*. 3 (4), 66-82.
- สมักร กอเข้ม. (2550). *มุสลิมพม่าที่ชายแดน: การมีชีวิตรอดในความเป็นชายขอบ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย. (2543). *พระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2540). *มรดกศาสนาเชียงใหม่ภาค 1: ประวัติและพัฒนาการศาสนาในเมือง*. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2553). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2535). *วัฒนธรรมอิสลาม*. กรุงเทพมหานคร: คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2543). พื้นที่ในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์. ใน *สังคมศาสตร์*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). อำนาจ. ใน *แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2556). *พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- Speer, R. E. (1987). The Science of Missions. *The Missionary Review of the World*. New Series 12, 1 (January), 29-30.